

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte lørdag den 23. mars 1957 kl. 10.

Møtet ble ledet av formannen: F i n n M o e .

Til stede var: Johan Wiik, Finn Moe, Bondevik, Leirfall, Wikborg, Vatnaland, Ingvaldsen, Strøm, Benum, Ramndal, fru Aagot Borge, Langhelle, Kjøs, Klippenvåg, Oscar Torp, Konrad Knudsen og Smitt Ingebretsen.

Av Regjeringens medlemmer møtte utenriksminister Lange og stasråd Skaug.

Dessuten ble følgende herrer gitt adgang til møtet: Utenriksråd Skylstad, statssekretærene Bryn og Sivert Nielsen, ekspedisjonssjef Jacobsen og sekretær Ålgård.

Formannen: Dette blir vel et orienterende møte, det skal ikke fattes vedtak i noen retning.

Som det fremgår av innkallelsen, er årsaken til at dette møte er blitt sammenkalt, at det er kommet et brev fra statsminister Bulganin til statsminister Gerhardsen. Det var opprinnelig meningen at brevet skulle bli offentliggjort mandag morgen, men etter hva utenriksministeren nå meddeler, vil det først bli offentliggjort onsdag, så vi har i og for seg mer tid på oss enn vi mente å ha i går da dette møte ble innkalt.

Skrivet taler jo for seg selv, og det må da svares på det, men det kan man jo ta seg ganske god tid til. Det som det nå gjelder, er at man når det blir offentliggjort, er klar over reaksjonen og hvordan man stiller seg.

Med disse ord overlater jeg ordet til utenriksminister Lange.

Utenriksminister Lange: Jeg må nærmest be om unnskyldning for at jeg bad om å få dette møte sammenkalt i dag med så kort varsel. Men da jeg henvendte meg til formannen, var avtalen at dette brevet skulle offentliggjøres i begge land mandag morgen, og jeg ville være sikker på at den utvidede utenrikskomite hadde kjennskap til det før det kom i avisene. Nå har russerne senere på dagen i går bedt om at vi skal vente med offentliggjørelsen til onsdag, så vi for så vidt kunne ha ventet med dette møtet til mandag for eksempel. Vi kommer til å ta en fortrolig konferanse med redaktørene i pressen og representanter for de politiske pressekontorer i løpet av tirsdag, så vi får anledning til å drøfte litt med dem reaksjonen på dette brevet i første omgang.

Jeg tror det er riktigst å begynne med å lese opp teksten til brevet – det er vel ikke alle komiteens medlemmer som har sett det – og så skal jeg knytte noen ganske få og høyst foreløpige kommentarer til det. Dokumentet er av den art at vi trenger å tygge litt på det før vi utformer noen endelig reaksjon.

Brevet er overlevert av den sovjetiske ambassadør til statsminister Gerhardsen torsdag tidlig på ettermiddagen. Det var på russisk selvfølgelig, men bilagt en uoffisiell oversettelse til norsk. Vi har med en gang gått i vei i Utenriksdepartementet med å få kontrollert og justert den oversettelsen som forøvrig

er betydelig bedre enn oversettelser av den art fra sovjetisk side pleier å være, hvilket skulle tyde på at det har vært arbeidet med den hjemme en viss tid.

Brevet er datert Moskva, Kreml, 19. mars 1957, og lyder slik:

«Ærede Hr. Statsminister,

Det er med en følelse av stor tilfredshet at jeg og mine kolleger i Sovjet-regjeringen minnes de møter vi har hatt med Dem og Hr. Statsråd Skaug i Moskva for over ett år siden, da vi på en vennskapelig og likefrem måte drøftet en rekke spørsmål vedrørende det sovjetisk-norske forhold og utvekslet meninger om internasjonale problemer av interesse for begge parter. Jeg tror De vil være enig med meg i at disse forhandlinger var nyttige. Dette møte mellom lederne i regjeringene i Sovjet-Samveldet og Norge, som er det første i de sovjetisk-norske forbindelsers historie, førte i første rekke til at vi begynte å forstå hverandre bedre, ble nærmere kjent med hverandres synspunkter når det gjelder de viktigste politiske problemer, hvilket i seg selv har en ikke ringe betydning. Våre forhandlinger førte likeledes til visse skritt fremover i utviklingen av forbindelsene mellom våre to land på en rekke områder.

For første gang på lang tid ble det avsluttet en langsiktig handelsavtale, det ble undertegnet en kulturavtale, og man fant frem til en løsning av spørsmålet vedrørende den sovjetisk-norske sjøgrense som svarer til begge lands interesser. Det er satt i gang arbeid med de problemer som knytter seg til utnyttelsen av vannkraften i grenseelven Pasvik. Det er opprettet en direkte luftfartsforbindelse mellom hovedstedene i våre land. Det er inngått en viktig overenskomst om samarbeid mellom sovjetiske og norske sjøfolk når det gjelder redning av menneskeliv og hjelp til skip i havsnød i Barentshavet.

I Sovjet-Samveldet var man glad over å kunne hilse velkommen en delegasjon fra Norges Storting, ledet av presidenten hr. Torp. Også representanter for norsk næringsliv har besøkt Sovjet-Samveldet. Utvekslingen av spesialistdelegasjoner fra fiskerinæringene i Norge og Sovjet-Samveldet var etter vår mening en god begynnelse. De berømte norske idrettsmenn ble gitt en hjertelig mottakelse i Sovjet-landet. Idrettsmennene fra Sovjet-Samveldet ble på sin side gjestfritt og hjertelig mottatt i Norge. Også de gjensidige forbindelser på det videnskapelige og kunstneriske område er blitt noe livligere. Alt i alt tar jeg vel ikke feil når jeg sier at alle eller nesten alle de konkrete tiltak til fremme av de sovjetisk-norske forbindelser som vi er blitt enige med Dem om i Moskva, er i dag blitt satt ut i livet. Spørsmålet reiser seg nå om hvordan man skal kunne utvikle ytterligere forbindelsene mellom våre to land. Jeg ville gjerne gjøre Dem delaktig i noen tanker vedrørende dette spørsmål. Den omstendighet at De, hr. Statsminister, står i spissen for en arbeiderpartiregjering gjør det mulig for meg med en særlig åpenhet å komme med betraktninger både når det gjelder det sovjetisk-norske forhold og når det gjelder enkelte spørsmål i den internasjonale situasjon.

Man må med beklagelse konstatere at den internasjonale situasjon er blitt alvorlig tilspisset i den senere tid. Det er blitt gjort farlige forsøk på å undergrave den internasjonale avspenning som var blitt oppnådd, og å drive folkene til randen av krig. Det er jo ikke noen hemmelighet for noen at det i november i fjor var dager da vi alle sto overfor en alvorlig krigstrusel. Hvilken mening man enn gjør seg om begivenhetene og vurderingene av dem, kan man ikke benekte det faktum at den besluttsomme motstand mot aggresjonen i Egypt og likvideringen av den fascistiske oppstand i Ungarn avverget denne fryktelige fare.

Men også i dag er situasjonen fortsatt spent. Man fortsetter å øke omfanget av rustningene i en hittil usett målestokk. I en rekke land gjør man på nytt forsøk på å gjenopplive den kalde krigs atmosfære. De Forente Staters regjering legger ikke skjul på at den har til hensikt å bruke sine vepnede styrker i Det nære Østen. Det ble nylig kjent at det forelå planer om å stasjonere amerikanske spesialavdelinger, utstyrt med atomvåpen, på en rekke staters område og i første rekke i de land som er medlemmer av NATO, og likeledes NATO's vedtak om å utstyre med atomvåpen den vesttyske armé og arméene til enkelte andre deltakere i denne militære gruppering.

Handlinger av denne art kan selvsagt ikke annet enn øke faren for en ny krig, og det er da også det de tar sikte på, da en fredelig sameksistenspolitikk og en internasjonal avspenning åpenbart ikke passer alle. De forstår naturligvis at Sovjet-Samveldet som bar hovedbyrden av kampen mot Hitler-Tyskland, ikke kan stille seg likegyldig til de forsøk som gjøres på å bringe den alminnelige fred i fare. Vi antar at heller ikke Norge, hvis folk i den siste krig utrettelig kjempet mot Hitler-okkupantene og holdt ut de tunge okkupasjonsår, kan være interessert i en fortsatt tilspissing av den internasjonale situasjon.

Den norske Regjering har høytidelig erklært at den ikke vil medvirke til en politikk som har aggressive formål, og ikke vil stille baser på norsk område for fremmede stridskrefter så lenge Norge ikke blir utsatt for angrep eller trusel om angrep. Sovjet-Samveldets regjering hilste med glede denne forsikring, da den tjener til å bevare freden i Nord-Europa, og til å utvikle gode naboforhold mellom våre to stater. Vi konstaterer med tilfredshet at den norske regjering holder sitt løfte om ikke å stille baser for fremmede stridskrefter.

Men la oss være helt ut åpenhjertige, Hr. Statsminister: I den foreliggende situasjon løser ikke dette spørsmålet helt og fullt. Det er ikke bare det at Norge for første gang i sin historie er kommet med i en militærallianse som er rettet mot en nabostat, og er tvunget til, etter vår dypeste overbevisning til skade for sin uavhengighet, å stille sitt område til stasjonering av utenlandske staber, og at det allerede nå er utarbeidet planer om utnyttelse til NATO's militære formål av Norges største nasjonalrikdom, dets handelsflåte. Saken er også den at Norges territorium faktisk er blitt gjort klart til når som helst å bli brukt av den nord-atlantiske blokks stridskrefter

mot Sovjet-Samveldet. Og hvis det i dag på de flyplasser som i det senere er bygget i Norge etter anvisning fra NATO, ikke finnes utenlandske bombefly og hvis det ved Norges sjømilitære baser som er utrustet etter NATO's planer, ikke i dag finnes fremmede krigsskip, så kan situasjonen endre seg i morgen, og dette kan til og med skje på tross av folkets og Norges regjerings vilje. Man kan ikke la være å ta hensyn til lærdommene fra den umiddelbare fortid.

Jeg vil nødig at De skal misforstå meg, Hr. Statsminister. Ut fra omstendighetene oppfordrer vi ikke Deres regjering til i morgen den dag å si opp traktaten om den Nord-Atlantiske Organisasjon, selvom vår innstilling til denne pakt, som er rettet mot Sovjet-Samveldet, er velkjent for alle. Men våre to lands interesser krever at det ikke foreligger mellom oss noe som er uklart eller uttalt i de grunnleggende spørsmål vedrørende det sovjetisk-norske forhold.

Planene om å stasjonere atomvåpen på territoriet til de vest-europeiske medlemmer av NATO, gjør etter vårt syn situasjonen enda alvorligere. Beregningene til lederne i den nord-atlantiske blokk er i dette tilfelle såre enkle. Norge er av verdi for dem først og fremst fordi dets område ligger like opp til Sovjet-Samveldets område. De bryr seg naturligvis minst av alt om den skjebne som ville ramme Norge i tilfelle krig. Men det norske folk, og i første rekke den norske arbeiderklasse, hvis skjebne Arbeiderpartiet, som De står i spissen for, ikke kan stille seg likegyldig til, ville måtte betale dyrt for de baser som er bygget i Norge for utenlandske penger, hvis NATO-strategenes planer ble satt ut i livet.

Hva angår Sovjet-Samveldet, så har vi ikke til hensikt å angripe noen, men det er helt klart at som svar på aggressive handlinger mot Sovjet-Samveldet ville vi bli stillet overfor nødvendigheten av de mest energiske tiltak for å rette et tilintetgjørende slag mot angriperen og herunder også de baser som ligger i nærheten av våre grenser. Det er selvsagt den naturlige rett og plikt for enhver stat som er utsatt for angrep, å sørge for at de baser som er opprettet med sikte på angrep mot den, straks blir likvidert. Noe annet kan man da heller ikke vente. Det sier seg selv at vårt lands og vårt folks sikkerhetsinteresser vil kreve at de springbrett som brukes til angrep mot Sovjet-Samveldet, blir likvidert. Og det er jo ingen hemmelighet at beregningene hos de toneangivende kretser i den nord-atlantiske blokk bygger i første rekke nettopp på utnyttelsen av slike baser mot Sovjet-Samveldet og de stater som er vennligsinnet overfor det. Opphavsmennene til disse forbryterske planer håper åpenbart fremdeles at de selv vil ha muligheter for å stå på siden av det hele under beskyttelse av de lange avstander, og at de land som er tildelt den lite misunnelsesverdige rolle som fremskutte springbrett for angrep mot Sovjet-Samveldet og andre fredselskende land, skal ta imot de moderne våpens hele slagkraft. Slike beregninger er imidlertid helt grunnløse i våre dager. Utviklingen av den militære teknikk, særlig av rakett-teknikken, har ført til at det på vår planet ikke lenger finnes avstander som er uovervinnelige for de mest moderne

våpentyper.

Det er ikke vanskelig å tenke seg hvilken stor fare Norge utsetter seg for ved at dets område blir brukt av enkelte makters aggressive kretser til opprettelse av militærbaser rettet mot Sovjet-Samveldet. De moderne våpens ødeleggende kraft er så stor at de slag som rettes for å sette angripernes baser ut av spillet, uunngåelig ville bety katastrofe selv for en stat med større territorium enn Norge. At det forholder seg slik fremgår allerede av at, slik som prøvene har vist det, én vannstoffbombe kan fremkalle ødeleggelse i en radius av opptil flere hundre kilometer. Hva skal man da si om konsekvensene av anvendelsen av flere slike bomber?

Det er vårt varme ønske at begivenhetene må utvikle seg i en helt annen retning.

De, Hr. Statsminister, besøkte nylig Sovjet-Samveldet, og man må anta at De hadde anledning til i en viss grad personlig å overbevise Dem om at Sovjet-folkets anstrengelser er rettet mot løsningen av de gigantiske oppgaver i den fredelige oppbygging.

Sovjet-folket og dets regjering er sysselsatt med gjennomføringen av planer som tar sikte på fortsatt utvidelse av vårt lands nasjonalrikdommer, en brå heving av Sovjet-folkenes velstand og en ny oppblomstring i sovjetisk videnskap og kultur.

Sovjet-Samveldet rår over alt det som er nødvendig for å nå disse mål – et utstrakt område, utallige naturrikdommer og utviklet industri og landbruk – og det eneste vi ønsker av andre er at Sovjet-folket ikke blir hindret i sitt fredelige, skapende arbeid.

I all sin utenrikspolitikk handler sovjetregjeringen ut fra den ene hovedoppgave å bevare og styrke freden mellom folkene. Vi mener at utviklingen bør gå ikke mot at landene ytterligere fjerner seg fra hverandre i sine gjensidige forbindelser, ikke mot at man fortsetter å stille dem opp mot hverandre ved bevarelse av de militære statsgrupper som eksisterer for tiden, men mot en virkelig minskning av internasjonal spenning, mot fremme av fredelig samarbeid mellom alle land uansett deres samfunnsform.

Nettopp disse mål forfølges av bl.a. slike skritt fra sovjet-regjeringens side i den senere tid som det program som ble lagt frem 17. november 1956, for tiltak med sikte på nedrustning og internasjonal avspenning, skritt for å bedre forholdet til Forbundsrepublikken Tyskland, forslaget om at Sovjet-Samveldet, De Forente Stater, England og Frankrike i fellesskap påtar seg forpliktelser for å sikre fred og sikkerhet i Det nære Østen.

Vi legger særlig vekt på nedrustningsproblemet, en løsning av hvilket i dag er blitt en livsnødvendighet for alle nasjoner, store og små. Jeg vil herunder helt bestemt understreke at sovjet-regjeringen anser nedrustningen som en helt ut reell oppgave og at den besluttsomt tar avstand fra forsøkene på å utnytte nedrustningsspørsmålet som gjenstand for propagandistiske spekulasjoner. Sovjet-regjeringen har fremsatt konkrete forslag i slike spørsmål som reduksjon av stormaktenes stridskrefter til det nivå som i sin

tid ble foreslått av vestmaktene, uoppholdelig stans av prøver med atom- og vannstoffvåpen og fullstendig forbud mot dem med ødeleggelse av de eksisterende lagre av disse våpen, en betydelig reduksjon alt i 1957 av de stridskrefter fra USA, England, Frankrike og SSSR som er stasjonert på territoriet til de land som er medlemmer av henholdsvis NATO og Warszawa-pakten, en fullstendig avskaffelse av fremmede militære, sjømilitære og luftmilitære baser på andre staters område.

Det forekommer oss at ikke bare stormakter, men også relativt små land kunne yte et vesentlig bidrag til løsningen av disse spørsmål, så meget mere som den voksende rustningsbyrde trykker stadig sterkere på folkene i disse land og i siste omgang ikke bare ikke fører til gjennomføring av deres sikkerhet, men tvertimot øker faren for en ny krigsbrann med alle sine alvorlige konsekvenser for disse land.

Den oppdeling av flertallet av landene i Europa i to mot hverandre stående militære grupper som hersker i dag og som fremkaller en permanent spenning i forholdet mellom statene, må sies å være et høyst unormalt fenomen. Sovjet-regjeringen er som kjent en tilhenger av å eliminere denne oppdeling og foreslår at de europeiske folks sikkerhetsproblemer skal bli løst ved alle de interesserte staters kollektive anstrengelser.

Sovjet-regjeringen har alltid betraktet det som en av sine viktige oppgaver å sikre varig fred i den nordlige del av Europa og å styrke Sovjet-Samveldets vennskapelige forbindelser med de nordiske land. Med Norge har vi århundrelange tradisjoner basert på vennskap og godt naboskap. For ikke lenge siden ble vennskapet mellom våre folk befestet av den årelange felles kamp mot Hitler-okkupantene.

Det har som kjent også vært gjort forsøk på å så splid mellom våre land og på å plante i Norge følelser av mistenksomhet og fiendskap overfor Sovjet-Samveldet. Vi husker de provokatoriske rykter som ble satt i omløp om angivelige «intensjoner fra Russlands side om å erobre norske Atlanterhavs-havner» og lignende bakvaskelser som ble brukt av såvel hitleristene som andre aggressive kretser i utlandet i deres bestrebelse på å trekke Norge inn i kombinasjoner som er fiendtlige overfor Sovjet-Samveldet.

Hele de sovjetisk-norske forbindelsers historie viser det grunnløse i påstander av denne art. Sovjet-arméen var på norsk jord utelukkende for sammen med det norske folk å kjempe mot de fascistiske okkupanter og den forlot Norge straks den hadde fullført sin frigjøringsoppgave. Det kan med sikkerhet sies at det mellom Sovjet-Samveldet og Norge ikke foreligger noen tvistespoørsmål hvor våre to lands nasjonale interesser støter sammen. Og hvis det finnes faktorer som vanskeliggjør utviklingen av vennskapelige forbindelser mellom dem, så er disse faktorer bragt utenfra.

Jeg vil fra min side gjerne forsikre Dem, Hr. Statsminister, at sovjet-regjeringen oppriktig søker å opprette forbindelser med Norge som hviler på vennskap og full tillit. Vi mener at det til dette foreligger de muligheter som

kreves, og at slike forbindelser bare vil kunne være til nytte for våre to land. Dertil kommer at hvis våre land slår inn på det varige vennskaps vei, vil det på en avgjørende måte bedre hele situasjonen i det europeiske nord-område og gjøre utsiktene til å forvandle Nord-Europa til en sone for en stabil og ubrytelig fred helt ut reelle.

En bedring av forholdet mellom Sovjet-Samveldet og Norge må naturligvis heller ikke på noen måte hindre våre lands vennskapelige forbindelser med andre stater, som f.eks. Norges forbindelser med de Forente Stater og England. Vi søker jo også selv å opprettholde gode forbindelser med vestmaktene.

Vi har, som De vet, opprettet meget gode forbindelser med Finland. Vi verdsetter høyt vennskapet med dette land og dets arbeidssomme folk, så meget mere som meget har skilt oss ad i fortiden. Spørsmålet reiser seg om hvorfor da forbindelsene mellom Sovjet-Samveldet og Norge ikke kan være like gode, like vennskapelige som de sovjetisk-finske forbindelser. Vi er naboer, og dette skaper i seg selv naturlige forutsetninger for et nært samarbeid mellom våre land på mange områder. Sovjet-Samveldet og Norge har aldri vært i krig med hverandre. Jeg tror at De vil være enig med meg, Hr. Statsminister, i at folkene i våre land nærer følelser av sympati og respekt overfor hverandre.

Det sovjetiske folk vet godt at Norge har gitt et uvurderlig bidrag til verdenskulturens rikdommer. Den djerve og frihetselskende norske nasjon har gitt verden store forfattere, musikere og videnskapsmenn. Helt fra gammel tid av har befolkningen i våre to land opprettholdt varige vennskapsbånd. Det er f.eks. nok å minnes de prektige tradisjoner i samarbeidet mellom russiske og norske videnskapsmenn på polarforskningens område, de tradisjonelle kulturelle og økonomiske forbindelser mellom befolkningen i Nord-Norge og de nordlige områder av den europeiske del av Sovjet-Samveldet. Disse gode tradisjoner burde etter vår mening støttes og utvikles på alle måter.

Sovjet-regjeringen gjør på sin side og vil gjøre alt som avhenger av den for at vennskapet mellom våre folk skal bli styrket og utviklet. Den er oppriktig interessert i at forholdet mellom Sovjet-Samveldet og Norge baseres på full likestilling og gjensidig respekt for suverenitet og de herskende sosiale og nasjonale livsformer og i at dette forhold skal være åndelig og materielt berikende for våre folk. Vi mener bl.a. at det foreligger muligheter for en fortsatt utvidelse av en for begge parter gunstig handel og for utviklingen av forbindelser når det gjelder videnskap, kultur og idrett. Man vil gjerne kunne håpe at også Norges regjering, en arbeiderpartiregjering som står de arbeidende befolkningslag nær, finner frem til måter hvorpå det vennskapelige samarbeid mellom våre to land blir styrket.

Under den situasjon som er oppstått, vil en fortsatt styrkelse av sikkerheten i Nord-Europa i mangt og meget avhenge av Norges regjering, av

om den er beredt til å motstå trykket fra ytre aggressive krefter som søker å så splid mellom Sovjet-Samveldet og Norge og å skape en spent situasjon langs Sovjet-Samveldets nordlige grense.

Da sovjet-regjeringen tillegger oppnåelsen av en gjensidig forståelse med Norges regjering i spørsmålet om våre forbindelser og den internasjonale situasjon i det hele en betydelig vekt, og i betraktning av at de kontakter mellom oss som har funnet sted, har vært fruktbringende, mener sovjet-regjeringen at det ville være nyttig å fortsette i fellesskap å søke etter gjensidig akseptable former for samarbeidet mellom våre land med sikte på å trygge sikkerheten i Nord-Europa.

Vi håper at De og Norges regjering med behørig oppmerksomhet vil studere de betraktninger som er anført foran. Vi er på vår side rede til i den mest vennskapelige ånd å studere de forslag med hensyn til en videre utvikling av de sovjetisk-norske forbindelser som Norges regjering måtte ønske å legge frem.

Med høyaktelse
N. Bulganin.»

Da dette dokumentet ble overlevert Statsministeren – eller rettere sagt før det ble overlevert – hadde jeg tilfeldigvis tilkalt den sovjetiske ambassadør i en annen sammenheng, for å levere ham vår reaksjon på et forslag om en særavtale om samarbeid på det fiskeri-vitenskapelige og teknisk-vitenskapelige område. Det var et svar som avviste tanken om at dette skulle bygge på en norsk-sovjetisk særavtale. Vi henviste i stedet til det samarbeid som skal være i gang og som kan utvikles videre i forbindelse med det internasjonale havforskningsinstitutt og innenfor avtalen om fisket i det nordøstlige Atlanterhav, og reaksjonen på det i og for seg noe negative svar var meget rolig. Ambassadøren sa at de la heller ikke vesentlig vekt på en *særavtale* på dette område, det viktigste var selve samarbeidet. Samtidig nyttet han så anledningen til å si at han hadde instruks om senere på dagen å levere et vennskapsbud fra den sovjetiske regjering til den norske statsminister. Tilfellet ville videre at samme kveld var den årlige middag som Sovjet-Samveldet gir for utenriksministeren og en del embetsmenn i Utenriksdepartementet på tapetet, og under samværet vi hadde den kvelden, var ambassadøren meget opptatt av å forsikre at dette ikke måtte oppfattes som trusler på noen som helst måte – den eneste hensikt var å invitere den norske regjering til et utspill hvor det gjaldt å styrke de vennskapelige forbindelser mellom de to land. Det er tydelig at de selv har hatt en fornemmelse av at den naturlige reaksjon ville være å oppfatte dette som en temmelig truende henvendelse.

I den samme middag ble det overfor en del av embetsmennene i Utenriksdepartementet som bakgrunn for dette spesielt henvist til tonen i den norske presse siden Ungarn-tragedien begynte å utvikle seg. De mente at det var uholdbart at et naboland i sin presse holdt en slik tone overfor Sovjet-Samveldet som den norske presse hadde gjort. De fikk da det svar at den norske presse er en fri presse og dirigeres ikke fra noe hold, og at det var deres oppgave å få det forstått i Moskva

– hvortil de svarte: Vel, vi som har vært her lenge, begynner å forstå det, men det er umulig å få noen i Moskva til å forstå det.

Nå, la dette være hva det vil. Det er jo helt klart, så vidt jeg kan skjønne, at en hovedhensikt med dette brevet, som altså blir offentliggjort på onsdag, i og for seg er å påvirke den norske opinion og så tvil og usikkerhet og uro omkring den videre utbygging av forsvarssamarbeidet innenfor Atlanterhavspakten, og sett ut fra den hensikt er det et ganske behendig utspill, men med enkelte skjønnhetsflekker også under den synsvinkel. Jeg tror ikke at de oppnår så meget av sin hensikt i den retning ved bl.a. å trekke parallellen Finland – Norge.

Det kan videre tenkes at hensikten er å forberede et mer konkret fremstøt for en regional sikkerhetsavtale for Norden i en eller annen form. Vi har undersøkt om det er kommet lignende henvendelser til andre nordiske land. Hittil er det ikke kommet, men den sovjetiske ambassadøren her har sagt til statsministeren på et direkte spørsmål at han ikke ville bli forbauset om det i nær fremtid kom en lignende henvendelse til Danmark. Men den henvendelsen ville ikke være i en så vennskapelig tone, la han til.

Henvisningen til Finland og de betraktninger som gjøres gjeldende i umiddelbar tilknytning til omtalen av forholdet mellom Finland og Sovjet-Samveldet kan tyde på at de har tatt frem igjen fra sine arkiver utkast, som vi med temmelig stor sikkerhet vet forelå i 1948, til en vennskaps- og ikke-angrepsavtale med Norge. Vi fikk jo da et direkte tilbud som vi den gang viste tilbake, og en del av de prinsipper som trekkes opp her for et samarbeid mellom Sovjet-Samveldet og Norge, minner om innholdet av den slags avtaler. Det er derfor ikke utenkelig at det er noe sådant de har in mente når de gjør denne henvendelsen.

Ellers har det jo vært påtagelig at de i konkrete saker overfor Norge i den senere tid har vært mer innstillet på å finne frem til løsninger enn tidligere. Det gjelder nå ikke minst den ganske vanskelige sak om sjøgrensen i Varangerfjorden. Det gjelder også – i hvert fall så langt som de hittil er ført – forhandlingene om utnyttelsen av vannkraften i Pasvikelven, og det gjelder en del andre mindre ting. Og under samtalen torsdag kveld – for bare å føle stemningen litt på tennene – reiste jeg spørsmålet om det kunne tenkes at et sådant spørsmål som fløtningen i Pasvikelven, som forutsetter at man kan gå i land på begge sider og ferdes noenlunde fritt under fløtningsarbeidet, kunne tas opp. Det strandet i 1947 på at det ikke kunne tenkes overhodet fra sovjetisk side å gå med på noe slikt. Til det svarte ambassadøren at han for sin del trodde at det i høy grad ville være utsikt til å få en løsning hvis det var et ønske fra norsk side. Han henviste til den endring i holdningen fra 1947 til nå i dag hvor det gjelder flysamarbeidet, og den lempning som er gjort med hensyn til pass og annet for flymannskaper som trafikerer rutene mellom Moskva og de nordiske hovedsteder. De synes altså å være opptatt samtidig av å forsøke på gjennom sin holdning til slike konkrete spørsmål å gi oss inntrykk av en vennskapelig innstilling, og av å påvirke den norske opinion for å gjøre oss usikre, utrygge og engstelige hvor det gjelder konsekvensene av vårt samarbeid vestover.

Dette tror jeg er de slutninger man i første omgang kan trekke av dette. Vi kommer til å sette våre representanter i NATO's råd i stand til allerede onsdag straks etter offentliggjørelsen å orientere samtlige medlemsland i NATO gjennom et privat møte – altså et uformelt møte – i det nordatlantiske råd om innholdet av denne henvendelsen, slik at vi under den videre overveielse og utarbeidelsen av vårt svar vil kunne støtte oss også til vurderinger og reaksjoner fra våre venner innenfor Atlanterhavspakten. Vi kommer også til å sørge for samtidig med offentliggjørelsen at de andre nordiske regjeringer også blir orientert om innholdet av denne henvendelsen.

Ellers har vi i Regjeringen enda ikke konkret drøftet noe om selve vår reaksjon på dette. Vi har altså besluttet, slik som jeg nevnte, at vi vil orientere pressen på forhånd. Vi har tenkt å ta god tid til å utforme et svar som fra vår side ikke behøver å ha samme volum som *denne* henvendelsen som altså ble på over 10 temmelig tettskrevne maskinskrevne sider. Og som tidligere i lignende situasjoner vil vi holde nær kontakt med den utvidede utenrikskomite og rådføre oss med komiteen om både innhold og utforming av det svar som i sin tid må gis fra norsk side.

Wikborg: Det er jo altfor tidlig å begynne å kommentere dette spørsmålet nå, men jeg vil gjerne spørre om dette er en åpning for å aksentuere innbydelsen til Bulgani og Krustsjev om å komme hit – om det har vært bragt på bane?

Utenriksminister Lange: Det har ikke vært nevnt, men man kan meget vel tenke seg at det er et bi-motiv. Jeg tror imidlertid ikke at det er noe hovedmotiv i denne sammenheng.

Wikborg: Det er vel da formodentlig denne atomtruselen som har fremkalt det akkurat nå.

Utenriksminister Lange: Jeg er blitt gjort oppmerksom på at i det brevet som gikk til den tyske regjering, datert 5. februar, er det mange trekk i selve oppbyggingen, som er parallelle med dette. Det brevet begynner også med å uttale at forbindelsen mellom de to land ikke er fullt tilfredsstillende og det sier videre at selv om dette ikke er Tysklands eget ønske, så lar forbundsrepublikken seg utnytte av fremmede interesser – altså det samme motiv som jo understrekes sterkt i brevet til oss – fremmede interesser som tar sikte på angrepskrig – og det klages over tysk opprustning mens de understreker Sovjet-Samveldets fredelige hensikter og nødvendigheten av å skape tysk-russisk forståelse for å opprettholde freden. Det er således tydeligvis noe av samme mønster under disse henvendelsene. Og at de har valgt akkurat dette tidspunktet for henvendelsen til oss, kan jo henge sammen med at de er spesielt nervøse for at det skal skje en lagring av atomvåpen så nær ved Sovjet-Samveldets grense som særlig på de nord-norske flyplasser. Det vil være naturlig å tenke seg at de kanskje særlig er opptatt av denne side av tingene, og at

det er grunnen til at de rasler så pass meget med de største våpen som de gjør i denne henvendelsen.

Kjøs: Det er jo klart at det ikke er mulig slik med en gang å gi noen annen reaksjon enn en rent umiddelbar reaksjon og den er for mitt vedkommende at så mange slett skjulte trusler som det er i denne skrivelse, må man føle seg ille berørt av den.

Jeg har ikke noe å si til de kommentarer som utenriksministeren knyttet til dette, jeg synes de nokså godt dekker de muligheter som ligger bak skrivelsen. Men jeg vil gjerne ha sagt med en gang at den omfavne som det her er et innledende skritt til, den tror jeg man på en vennlig måte, men meget bestemt, må be om å bli fri for.

Det er et punkt i denne skrivelse – på side 4 – som jeg spesielt merket meg, og som kan gi oss litt å tenke på i denne forbindelse. Det står:

«Og hvis det i dag på de flyplasser som i det senere er bygget i Norge etter anvisning fra NATO, ikke finnes utenlandske bombefly, og hvis det ved Norges sjømilitære baser som er utrustet etter NATO's planer, ikke i dag finnes fremmede krigsskip, så kan situasjonen endre seg i morgen, og dette kan til og med skje på tross av folkets og Norges regjerings vilje. Man kan ikke la være å ta hensyn til lærdommene fra den umiddelbare fortid.»

Det synes jeg tydelig peker på at det kan komme andre der enn våre egne allierte, og det bringer spørsmålet om sikringen spesielt av våre flyplasser sterkt i forgrunnen med en gang. Det er et spørsmål som har vært oppe mange ganger, og som jeg tror det er grunn til, ikke bare med henblikk på dette, men med henblikk på vår sikkerhet i det hele, å ta opp til fornyet overveielse så snart som mulig.

Det er i grunnen det jeg har å si på det nåværende tidspunkt. Jeg forstår at det jo blir anledning til å komme tilbake til dette senere, når man har studert disse spørsmål nærmere.

Leirfall: Eg vil gjerne spørja utanriksministeren om han trur det er nokon samanheng mellom denne aksjonen som her ser ut til å bli innleia, og det møtet av nordiske kommunistleiarar som vart kalla saman i all hast i februar måned medan vi var i Finland.

Utenriksminister Lange: Det er vel ikke utenkelig. Det er meget som tyder på at dette brevet er blitt til like meget i Oslo som i Moskva, bl.a. den relativt høye kvalitet i oversettelsen, skjønt jeg merket nå under høytlesningen at før det kommer i norsk presse, bør nok enkelte av setningene fornorskes ytterligere. Men jeg tror en uten videre kan gå ut fra at i ting som i såpass høy grad tar sikte på å påvirke opinionen, har russerne en viss kontakt med og trekker i hvert fall i noen grad på råd fra de kommunistiske partiene i det land som de henvender seg til. Det kan vel også tenkes at de på forhånd har orientert de kommunistiske partiledere i de nordiske land om i all fall visse hovedtrekk i sine planer for den videre påvirkning av opinionen. Men noe konkret vet jeg ikke om det. Dette er gjetning fra min side.

Leirfall: Eg synest at hr. Hoff nyleg i Stortinget nytta fleire uttrykk som syntest å tyda på at han hadde kjennskap til dette.

Det var endå eit spørsmål: Kan det tenkjast at dette brevet også for ein del er mynta på opinionen i Sverige, som i det siste har vori nokså labil? Vi ser at av dei svenske avisene er det enkelte som har tala om tilslutning av Sverige til NATO.

Utenriksminister Lange: Det er visst myntet først og fremst på opinionen i Norge, men de regner vel med at en påvirkning av opinionen her også kan ha sin virkning i de andre nordiske land.

Smitt Ingebretsen: Jeg tror det er riktig at dette først og fremst er myntet på den norske opinion. Men jeg kan ikke nekte for at når jeg satt og hørte på det, måtte jeg minnes de ting som hendte da Hitler fremsatte forslag om vennsaps- og ikke-angrepspakter overfor sine naboer, og jeg er ikke utilbøyelig til å tro at dette er et innledende skritt som søker et svar som kan gi anledning til å si: Men skal vi ikke så slutte en vennsaps- og ikke-angrepspakt? – for på den måte å få sprengt en kile inn i NATO. Jeg tror derfor det er nødvendig å forme sitt svar, når det nå en gang må avgis, slik at ikke et sådant forslag får en naturlig bakgrunn i det.

Formannen: Jeg vil bare si et par ord. Selvsagt har denne henvendelsen en sterkt propagandistisk hensikt, det er klart. Men jeg tror likevel ikke man skal utelukke det synspunkt at den ikke bare er en politisk manøvre. Jeg tror nok at det i Sovjet-Samveldet i dag er en ganske alvorlig bekymring for at atomvåpnene nå holder sitt inntog i Europa. At russerne på det punkt virkelig nærer en ganske stor frykt, tror jeg er utvilsomt. Det var vel i begynnelsen av februar at de om dette spørsmålet kom med en alminnelig erklæring, som for så vidt var rettet til alle land, og jeg tror at de ting som er fulgt etterpå, viser at de tar dette nokså alvorlig.

Ellers bygger jo, som vanlig, denne henvendelsen på den feilslutning at NATO har aggressive hensikter osv. De frikjenner jo oss for aggressive hensikter, men det er da fremmede krefter som gjør seg gjeldende i dette land.

I det lange løp tar vel dette skrivet også sikte på at vi skal sprenges ut av NATO eller innta en mer løsrevet holdning til NATO, og nettopp i så henseende vil jo en ikke-angrepspakt være helt utmerket. Jeg er fullstendig enig i at det må avvises helt klart. Men til gjengjeld tror jeg at vi godt kan insistere på at vi vil gå inn for, så langt vår innflytelse rekker, å få i stand en akseptabel ordning mellom Øst og Vest, altså på bred basis, for på den måte igjen å vise at vi ikke har noen aggressive hensikter. Men la det ikke være noen tvil om at deres planer om å sprengte oss ut ikke vil føre til målet. I det hele vil jeg si at de må jo lære seg til å se NATO som et faktum, og ikke minst som en forhandlingspartner.

Langhelle: Det som her kan fremkomme, er jo, som sagt, mer foreløbige gjetninger enn noe annet. Det er for så vidt nokså rimelig at et slikt initiativ måtte

komme fra russisk side nå. Det har jo i løpet av det siste halvår skjedd to ting som begge to er uønsket fra russisk synspunkt.

Det ene er en isolasjon av Russland. Etterat russerne hadde hatt sin periode med «fredelig sameksistens», er de etter Ungarn-tragedien kommet inn i en isolasjon, som de naturligvis ønsker å bryte så snart som mulig. Det er den ene side av saken. Den andre siden er at parallelt med denne isolasjon av Sovjet-Samveldet har det skjedd en tilsvarende styrking av NATO. Særlig er det tilfellet, tror jeg, etterat intervensjonen i Egypt er avviklet.

For så vidt tror jeg at dette fremstøt, som denne gang gjelder Norge, og som antagelig vil komme til andre land etterpå, har to formål: for det første å bryte den isolasjon som Sovjet-Samveldet er kommet inn i, og for det annet å svekke NATO, som nå er inne i en periode med styrkelse av organisasjonen.

Den mest konkrete ting i noten synes jeg i grunnen er det med atomvåpnene. Det andre er, så vidt jeg kunne følge med under opplesningen, mer snakk i sin alminnelighet, - men på det punkt som gjelder atomvåpnene, er den ganske konkret. Hvis man kjenner teknikken med de russiske noter fra tidligere, vet man at de ofte har et preventivt formål: Man påstår noe som man frykter, for å få forsikring om at det ikke er slik, og jeg kan godt tenke meg at dette betyr at de nå ønsker en forsikring om at vi for vår del overhodet ikke vil ta mot og basere i Norge atomvåpen i det hele tatt, hverken taktiske eller strategiske, og at det er denne forsikring de er ute etter. Det er i all fall en mulighet som synes nokså nærliggende.

Utenriksminister Lange: Jeg tror det kan være meget i den tankegang som stortingspresident Langhelle nå gjorde gjeldende. Jeg tror også med hr. Smitt Ingebretsen og formannen at det i tillegg til det her kan ligge en begynnende offensiv for å få til en særavtale som skulle begrense vår handlefrihet både i forhold til våre allierte og for så vidt også i forhold til Sovjet-Samveldet. Begge disse hensiktene må man for så vidt ha i tankene under arbeidet med svaret, for jeg tror at den eneste mulige holdning hvor det gjelder en slik avtale, er rolig, bestemt og vennlig å si eller la forstå at det vil vi ikke innlate oss på.

Kjøs: Jeg kan være enig med hr. Langhelle i at dette med atomvåpnene er det mest konkrete av det som står i brevet. Men jeg synes det er grunn til der å nevne at når det, etter det som er opplyst i det senere, er atomvåpen i England og i Mellom-Europa, er jo grunnen den at det er en så overmåte stor forskjell i stående styrker innen kommunistblokken og innen Atlanterhavspakten, at den fagmilitære vurdering er den at Vest-Europa ikke kan forsvares uten atomvåpen under dette styrkeforhold. Det er grunnen til at de er brakt dit, og det kan man jo ikke se bort fra når man skal vurdere det som står om atomvåpnene i dette brevet. Dermed er det ikke sagt at de skal stasjoneres her. Men at de må være i Europa, hvis man med det styrkeforhold det nå er med hensyn til stående tropper, skal kunne forsvare Vest-Europa, er det vel ingen tvil om.

Ingvaldsen: Jeg har jo ingen videre erfaring i dette, men det forekommer meg at den utvikling som vi er inne i med våre strategiske flyplasser, må avstedkomme en reaksjon fra Sovjet. Det er jo riktig, som det sies, at her ligger det plasser som i dag er mer eller mindre ubemannet, og i en akutt situasjon vil selvfølgelig spørsmålet om besettelse eller eventuelt utslettelse komme frem. Det som for meg synes å være det naturlige å gjøre, er det samme som hr. Kjøs nevnte, altså en virkelig full og effektiv bemanning fra norsk side av flyplassene. Så lenge det ikke er gjennomført, må det jo uvilkårlig tyde på at de skal bli besatt av andre.

Kan man ikke besette dem selv, reiser seg også det spørsmål om det ikke da tross alt er bedre å overlate dem på forhånd. Slik som de ligger nå, må de jo i tilfelle av en akutt situasjon bli et angrepsmål fra første øyeblikk av, og vi har da alle ulempene og svært så små mulige fordeler av dem.

Jeg kan også tenke meg at det ville være riktig å understreke at den mobilisering – eller hva man vil kalle det – som russerne hele tiden har holdt, med svære stående styrker, er en latent trusel, som bare kan møtes med taktiske atomvåpen og eventuelt andre atomvåpen. – Man kan vel ikke se bort fra at hele denne skrivelse inneholder meget konkrete påvisninger av faremomenter, som jeg synes man bør ta meget alvorlig.

Wikborg: Med hensyn til faremomentene synes jeg ikke brevet inneholder noe som vi ikke selv har regnet med og vært fullt oppmerksomme på. Det er en del av den kalkulerede risiko vi har tatt, så for så vidt synes jeg ikke det var noe nytt der.

Men jeg tror at bakgrunnen for dette kanskje er noe som vi også fikk en viss følelse av borte i Helsingfors under Nordisk Råds møte av Fagerholms besøk i Moskva og de uttalelser han kom med derfra, at det meste Sovjet gjør seg håp om, er en nøytralisering av Norden. Jeg tror ikke at vi akkurat i denne omgang behøver å frykte for at russerne vil komme med noe forslag om en eller annen form for pakt. Men at hensikten med det hele er å rive oss løs fra NATO, kan jo ikke være tvilsomt, og det vil være naturlig å forsøke å avfatte svaret slik at vi slipper videre tilbud eller antydde tilbud.

Vatnaland: Eg ser dette skrivet som meir enn berre eit taktisk trekk. Om der er ein del som ein kan kjenne igjen som tidlegare talemåtar, så synest det meg likevel å vera atskillig meir. Heile brevet synest meg i røynda å vera ei samling fordekte truslar. Det er ikkje berre det som det vart vist til av hr. Kjøs, her på side 4, vi kan berre sjå på side 5 til dømes, det dei konkluderar med der: «Det sier seg selv at vårt lands og vårt folks sikkerhetsinteresser vil kreve at de springbrett som brukes til angrep mot Sovjet-Samveldet, blir likvidert.» Det synest meg å vera noko meir enn berre dette med atomvåpen, som er det mest konkrete som det er vist til.

Eg meiner at det er om å gjera å få gjevi eit svar som avskjer Sovjet-Samveldet frå å koma tilbake med nye taktiske trekk, så vi får ha dette gåande. Eg er svært tilfreds med at utanriksministeren vil søka kontakt med våre allierte, og eg vonar at ein på bakgrunn av den kontakten kan gje eit svar som avskjer fleire trekk av same slaget.

Smitt Ingebretsen: Jeg tror at man under ettersøkningen av de riktige vurderinger av den russiske henvendelse, vil kunne gjøre ganske verdifulle studier hvis man nu, før man setter seg til for å avgi et svar, studerer de skiftende faser av det som hendte i *Balticum* før den endelige katastrofe.

Utenriksminister Lange: Hvis det ikke er flere som ønsker å uttale seg i dag – og jeg finner det meget rimelig, om det ikke det er – vil jeg bare innstendig henstille at man ikke lar denne teksten komme på vidvanke før den kommer i avisene, for det er nokså viktig at det ikke kommer stykkevis og delt og uten en informert bakgrunn i redaksjonene. Vi har av den grunn foreløpig vært tilbakeholdende også med å sende det utenlands, for ikke å risikere gjennom lekkasjer andre steder at en slik ting skulle komme ut i en utenlandsk hovedstad. Så vi forsøker å innrette timingen slik at de først får det i det øyeblikk det skal offentliggjøres, for å avverge den mulighet. Det ville under enhver omstendighet være kjedelig hvis det skulle komme ut stykkevis, og kanskje med sensasjonelle kommentarer her i landet, før den avtalte offentliggjørelsesdato, onsdag morgen.

Formannen: La meg få lov å føye til at det aller verste ville være at bare selve nyheten om at det var kommet en slik henvendelse kom ut, og at der begynte en mengde spekulasjoner. Så dette får man holde inne med.

Siden vi har forsvarsministeren her, ville det kanskje være av interesse at han gir en ganske kort orientering om *hvor vi står i spørsmålet om atomvåpen i Norge*, slik at vi også er klar over den saken. Vi kan senere komme tilbake til det spørsmål, dette er bare ment som en orientering om hvor vi befinner oss i dag.

Statsråd Handal: Fra 1950, da det amerikanske våpenhjelpprogrammet tok til, og frem til utgangen av 1956, har ikke amerikanerne gitt uttrykk for innen NATO-organene at de har til hensikt å tildele medlemslandene robotvåpen og raketter. De amerikanske myndigheter har heller ikke i bilaterale drøftelser med norske myndigheter i dette tidsrom gitt noe tilsagn om tildeling av slike våpen.

På statsrådsmøtet i NATO i desember 1956 trakk den amerikanske forsvarsminister Mr. Wilson opp retningslinjene for det fremtidige amerikanske våpenhjelpprogram. Han fremhevet da den store betydning det har, ikke minst for den krigsforebyggende virkning, at NATO-styrkene til enhver tid er satt opp med de mest moderne våpen, særlig når det tas i betraktning at den våpentekniske utvikling i Sovjet-Samveldet i de senere år har gått meget raskt. Han opplyste at det i det amerikanske militære hjelpeprogram for budsjettåret 1957 og for budsjettåret 1958 vil bli tatt med «NIKE»-batterier, altså bakke-til-luft raketter, og «HONEST JOHN»-raketter.

På møtet i NATO-rådet i begynnelsen av mars i år avga den faste amerikanske representant en mer detaljert redegjørelse om tildeling av nye våpen under det amerikanske våpenhjelpprogram for 1957. Av denne redegjørelsen fremgikk det at Norge og Danmark hver vil få tilbudt en bataljon «HONEST

JOHN» og en bataljon «NIKE AJAX». De Forente Stater vil foreslå et lignende program for 1958. Det ble videre gjort oppmerksom på at amerikanerne er villige til å bistå med opplæring av de nødvendige mannskaper. Representanten gjorde også i møtet uttrykkelig oppmerksom på at atomsprengladninger - «atomic war heads» - ikke ville bli overført.

På samme møte la også den amerikanske representant frem et utkast til pressemelding om saken, som han ønsket skulle bli utsendt av Rådet. I denne pressemelding gjøres det rede for de nye våpen som den amerikanske regjering har til hensikt å tilby sine allierte. I utkastet er det ikke opplyst hvilke våpen som er tenkt tildelt de enkelte land, men det gjøres oppmerksom på at atomsprengladninger ikke vil bli overført til medlemslandene.

Denne pressemeldingen ble, etter anmodning fra den franske representanten i Rådet, ikke sendt ut, den ble utsatt til et senere møte, forat man skulle få drøftet hvilken stilling man skulle ta til en slik pressemelding, og hvilken form den eventuelt skulle gis. Disse ting er ennå ikke drøftet, og pressemeldingen er derfor hittil ikke sendt ut.

De amerikanske myndigheter i Oslo har tatt direkte kontakt med Forsvarsdepartementet om det tilbud som ble nevnt av den faste representant i Rådet, og de har tilbudt oss en bataljon «NIKE» og en bataljon «HONEST JOHN» til det norske forsvar. Dette tilbudet fra amerikansk side er ennå helt uforbindtlig, og jeg vil karakterisere det som av mer sonderende art. Tilbudet blir nå vurdert av våre militære myndigheter og av Forsvarets Forskningsinstitutt med henblikk på om det fra et teknisk og personellmessig synspunkt – og jeg vil si fra departementet også et budsjettmessig synspunkt – er mulig for Norge å innpasse disse våpnene i det norske forsvar.

Vi ba om, og har også fått, en del tekniske data for disse to våpenarter, «NIKE» og «HONEST JOHN».

«NIKE»-batteriet er en fjernstyrt luftvernsrakett og styres mot målet ved hjelp av radar. Den kan ikke nytte atomsprengladninger. Det var det jeg sa i Stortinget forleden, at fjernstyrte våpen er ikke ensbetydende med atomsprengladninger. – Hastigheten for denne rakett anslåes til 2 ganger lydens. Den har en meget stor mål høyde, og den er ansett for å være effektiv mot fly uansett flyhøyden.

Den type «NIKE» som amerikanerne har til hensikt å tilby oss, kan, som jeg sa, ikke benyttes med atomsprengladninger, men amerikanerne har under uteksperimentering en ny utgave av dette våpen, som de kaller for «NIKE HERCULES», og som er mer anvendbar enn den typen som i dag er tilbudt oss. «NIKE HERCULES» vil også kunne være effektiv mot fly som kommer inn i lav høyde og den vil kunne nyttes mot mål på bakken eller på sjøen. «NIKE HERCULES» vil også kunne settes opp med atomsprengladninger. Den vil videre kunne være mobil, i motsetning til den tilbudte «NIKE AJAX». Men la meg få tilføye: Går man inn for å motta «NIKE AJAX»-batterier, har man også større mulighet for å få dem konvertert i «NIKE HERCULES» når den tid kommer at disse

batterier er tilgjengelige for avdelingene. De er foreløpig ennå ikke tilgjengelige i Europa.

«HONEST JOHN» er en vanlig ikke-fjernstyrt rakett, og brukes mot mål på bakken. De amerikanske NATO-styrkene i Tyskland og i Nord-Italia er satt opp med dette våpen. Den er et våpen som kan sammenlignes med et langtrekkende artilleri, bare med den forskjell at den har en langt større sprengvirkning og at den kan utstyres både med atomsprengladning og med vanlig sprengladning. Den har en hastighet som er halvannen ganger lydens, og en rekkevidde på ca. 28 km. – Jeg vil be om at disse tallene ikke spres. – Den skal også ha en meget god treffsikkerhet, den er mobil og kan transporteres med kjørevogner. For vårt vedkommende kan den naturligvis innpasses i vår stående brigade.

Alt dette er i øyeblikket til undersøkelse og vurdering hos våre fagmilitære myndigheter. Det er jo meget som må granskes – hensynet til personell, hensynet til budsjettet – for å se om det overhodet er mulig å kunne tilpasse disse våpen hos oss, tilpasse dem våre evner, fysisk og økonomisk.

Regjeringen har ikke tatt stilling til disse spørsmål ennå.

Formannen: Jeg skal takke forsvarsministeren for orienteringen. Jeg går ut fra at vi kan komme tilbake til denne saken senere.

Møtet hevet kl. 11.20.